

Πρὸς τὸ πρῶτον τοίνυν ῥητέον ὅτι τὰ οὐράνια σώματα, κἄν μὴ κινῶνται πρὸς τὰ ἐναντία εἶδη, κινουῦνται μέντοι πρὸς τὸ ἐναντίον κείσθαι.

Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον ῥητέον, ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ἐκεῖνο τῷ πυρὶ καὶ ἔσα εἰσὶν ἀχώριστα συμβεβηκότες δύνανται συντίθεσθαι τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ ὕλῃ καὶ ὡσανεὶ ἐνοῦσθαι, καὶ τότε δύνανται λέγεσθαι μὴ ἐνυπάρχειν εἰ μὴ ὡς ἐν αἰτίᾳ, ἅμα δὲ καὶ παρωνύμως εἰσὶν ἐν αὐτοῖς· διὰ τοῦτο τὰ ἐναντία αὐτῶν οὐ δύνανται ποτε ἐνυπάρχειν τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῶν.

Leçon IX.

De la quantité.

10

ΕΥΝΥΚΤΗ ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ. ΠΕΡΙ ΠΟΣΟΥ.

Μετὰ τὴν τῆς οὐσίας κατηγορίαν ἀμέσως ἔπεται· τὸ κεφάλαιον τὸ περὶ τῆς ποσότητος, ἣτις ἐστὶ δευτέρα κατηγορία τῶν τεσσάρων κατηγοριῶν αἱ εἰσὶν ὡσπερ αἰτίαι τῶν ἄλλων, ὡς προεῖρηται, καὶ ἔτι πρώτη τῶν κατηγοριῶν, κατ' ἄλλους, αἱ εἰσι συμβεβηκότες ἔσωθεν ἐπιόντα· αἱ γὰρ ἐξ 15 περὶ ὧν ὁ Φιλόσοφος οὐ διαλαμβάνει· ἐν πλάτει· εἰσι συμβεβηκότες ἔξωθεν ἐπιόντα.

Τίθησι δὲ μετὰ τὴν οὐσίαν τὴν ποσότητα δι' αἰτίας τρεῖς, κατὰ τὸν Βοήτιον· μίαν μὲν, ὅτι πάντα τὰ ὄντα ἅμα τῷ εἶναι ἢ ἐν εἰσιν, ἢ πολλά, καὶ οὕτως ἅμα τῷ εἶναι εἰς τὸν ἀριθμὸν πίπτουσιν. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἀριθμὸς 20 ποσότης ἐστίν, αὐτίκα μετὰ τὴν οὐσίαν ἔπεται ἡ ποσότης. Δευτέραν δὲ αἰτίαν λέγει, ὅτι ἡ ποσότης ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὴν οὐσίαν κατὰ τινὰς ιδιότητας κοινὰς αὐτῶν, ὅλον τὸ μὴ ἔχειν ἐναντίον καὶ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, αἱ δὲ ἄλλαι κατηγορίαι οὐχί· καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν οὐσίαν ἀμέσως διορίζεται περὶ τῆς ποσότητος. Τρίτην αἰτίαν καὶ 25 ἀληθεστέραν λέγει, ὅτι πρὸς τὸ εἶναι τὸ σῶμα ἀναγκαίως ζητοῦνται αἱ τρεῖς διαστάσεις, μήκος δηλονότι, πλάτος καὶ βάθος, ὧν τὸ μὲν μήκος ἐστὶν ἀπὸ τῆς γραμμῆς, τὸ δὲ πλάτος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, τὸ δὲ βάθος ἀπὸ τοῦ σώματος καθὸ ἐστὶ τὸ σῶμα ποσότης· ὥστε πρὸς τὸ σῶμα ζητεῖται ἢ τε συνεχῆς ποσότης καὶ ἡ διωρισμένη· ἡ μὲν διωρισμένη, διότι f. 97 ζητεῖται· ὁ τρία ἀριθμὸς· ἡ δὲ συνεχῆς, διότι οὗτος ὁ τριαδικὸς ἀριθμὸς ἀριθμὸς ἐστὶ ποσῶν συνεχῶν. Ἐπεὶ τοίνυν ἡ ποσότης ζητεῖται ἀναγκαίως πρὸς τὴν οὐσίαν (ζητεῖται γὰρ πρὸς τὸ σῶμα καθὸ ἐστὶν οὐσία), ἀμέσως μετὰ τὴν οὐσίαν τάττεται. Ἡ δὲ ποιότης ἔπεται, ἐπεὶ, πρῶτον, ἐστὶ τὸ σῶμα, εἶτα λευκόν. Πρὸς δὲ τὸ εἶναι σῶμα ζητεῖται ἀναγκαίως ἡ ποσότης, 35 ὡς εἶρηται· ὥστε δεῖ μετὰ τὴν ποσότητα εἶναι τὴν ποιότητα, καὶ οὐ μετὰ

τὴν οὐσίαν εὐθύς. Εἰ δὲ τις λέγοι· ἀλλὰ μείζων ἐστὶν ὁμοιότης τῆς ποιότητος πρὸς τὴν οὐσίαν, διότι τινὲς ποιότητές εἰσιν οὐσιώδεις· οὐδεμία δὲ ποσότης ἐστὶν οὐσιώδης, ἀλλὰ πᾶσαι ἐπουσιώδεις εἰσίν, καὶ διὰ τοῦτο ἔδει ἔπεσθαι προσεχῶς τῇ οὐσίᾳ τὴν ποιότητα μᾶλλον ἢ τὴν ποσότητα· πρὸς τοῦτο φημί, ὅτι αἱ οὐσιώδεις ποιότητες οὐ τάττονται ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῆς ποιότητος ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῇ τῆς οὐσίας ὡς ἀρχαὶ αὐτῆς, ὡς πολλάκις πρότερον εἴρηται, ὅτι αἱ διαφοραὶ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἰσὶ μετὰ τῶν οἰκείων εἰδῶν, ταττόμεναι ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει· κατὰ ἀναγωγὴν ἢ ἀνάλυσιν. Ἀλλὰ καὶ εἰ ἦσαν ἐν τῷ γένει τῆς ποιότητος, οὐδ' οὕτως ἔδει τάττεσθαι τὴν ποιότητα μετὰ τὴν οὐσίαν· οὐ γὰρ πᾶσα ποσότης ἐστὶν οὐσιώδης. Εἰ δὲ πᾶσαι αἱ ποιότητες οὐσιώδεις ἦσαν, εἶπετ' ἂν τὸ ἐπιχειρήμα.

Ἐπέκεινα δὲ ὧν φησὶν ὁ Βοήτιος εἰδέναι· δεῖ, ὅτι ἡ ποσότης ἐστὶ συμβεβηκὸς παρεπόμενον πᾶσι τοῖς οὐσι καθὼ εἰσιν ὄντα, οἷον ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ σῶμα, καθὼ ἐστὶ συνεχῆς ποσότης τὸ σῶμα· ἡ δὲ ποσότης καὶ τὰ λοιπὰ συμβεβηκότα παρέπονται τῷδε ἢ ἐκείνῳ τῷ ὄντι, καὶ οὐ πᾶσιν ἀπλῶς, καὶ οὐδὲ τῷ σώματι ἀπλῶς, ἀλλὰ τῷδε καὶ ἐκείνῳ τῷ σώματι· οὐ γὰρ δύνανται εἶναι ἄνευ τῆς ὕλης ταυτησί, καὶ τῆς μερικῆς καὶ σεσημειωμένης καὶ ὀρισμένης· τὸ δὲ σῶμα νοεῖσθαι δύνата ἄνευ τοῦδε ἢ ἐκείνου τοῦ σώματος, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς· κἀντεῦθεν συμβαίνει καὶ τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας περὶ τὴν ποσότητα μόνην συνίστασθαι. Τούτου τοίνυν οὕτως ἔχοντος, ἐπεὶ ἡ ποσότης ἐστὶ συμβεβηκὸς καθολικώτερον τῶν ἄλλων συμβεβηκόντων καὶ ἔπεται τοῖς πράγμασι καθὼ πράγματα f. 97 ἄπλῶς, οὐ καθὼ εἰσι τόδε ἢ τόδε ἀφωρισμένως, εὐλόγως τῶν ἄλλων συμβεβηκόντων πρότερον ὢν καὶ ἐν τοῖς περὶ αὐτῶν λόγοις προτέτακται καὶ ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀμέσως ἐτέθη.

Τίθησι δὲ καὶ Ἀμώνιος ἑτέρας αἰτίας, ἀλλὰ αὗται, κατὰ συμβεβηκὸς οὐσαι καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς οὐσίας τῶν κατηγοριῶν λαμβανόμεναι, ὀλίγου ἀξιοῦνται λόγου.

Διαιρεῖται τοίνυν τοῦτο τὸ περὶ τοῦ ποσοῦ κεφάλαιον εἰς δύο. Πρῶτον μὲν γὰρ διδάσκει περὶ τῆς ποσότητος κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτῆς, διαιρῶν εἰς τὰ αὐτῆς εἶδη. Ἐν τῷ δευτέρῳ διαλαμβάνει περὶ τῶν συμβεβηκόντων αὐτῇ, τιθεὶς τὰς αὐτῆς ιδιότητας ἐν τῷ· „Ἐτι τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστὶν ἐναντίον.“ Τὸ πρῶτον πάλιν εἰς δύο διαιρεῖται· πρῶτον μὲν γὰρ διαλαμβάνει περὶ τοῦ ποσοῦ καθ' αὐτό· δεύτερον, περὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ποσοῦ. Ἡ τοῦ πρώτου διαίρεσις αὐθις ἐστὶ σαφής· ὅτι πρῶτον τίθησι διαίρεσεις δύο τοῦ ποσοῦ, εἶτα διασαφεῖ ταύτας, τὴν μὲν πρώτην ἐν τῷ· „Τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων“· τὴν δὲ δευτέραν ἐν τῷ· „Ἐτι τὰ μὲν ἔχθρῶσιν ἐχόντων.“

20 δὲ om A

Τίθησι τοίνυν πρώτην διαίρεσιν τοῦ ποσοῦ, ὅτι τὸ μὲν αὐτοῦ ἐστὶ
 διωρισμένον, τὸ δὲ συνεχές. Καὶ ἔστι διωρισμένον μὲν οὐ τὰ μόρια οὐ
 συνάπτει πρὸς τινὰ κοινὸν ὄρον, συνεχές δὲ οὐ τὰ μόρια συνάπτει πρὸς
 τινὰ κοινὸν ὄρον. Δευτέραν δὲ διαίρεσιν τίθησιν, ὅτι τοῦ ποσοῦ τὸ μὲν
 6 συνέστηκεν ἔκ τινων ἅ θέσιν ἔχουσι τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων πρὸς ἀλλήλα,
 τὸ δὲ συνέστηκεν ἔκ τινων ἅπερ οὐκ ἔχουσι θέσιν τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων
 πρὸς ἀλλήλα. Καὶ τὸ μὲν διωρισμένον ποσὸν εἰς δύο ὑποδιαίρει, οἷον εἰς
 ἀριθμὸν καὶ λόγον· τὸ δὲ συνεχές εἰς πέντε, οἷον γραμμὴν, ἐπιφανείαν,
 σῶμα, ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα χρόνον καὶ τόπον. Ἔτι δὲ παρὰ ταῦτά
 10 ψησι, διότι αὐταὶ αἰ δύο ποσότητες μετροῦσι τὸ πρᾶγμα ἔξωθεν, δηλονότι
 ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος, αἱ δὲ λοιπαὶ τρεῖς μετροῦσι τὸ πρᾶγμα ἐντὸς αὐτοῦ
 τοῦ πράγματος.

Ταῦτα εἰπὼν, σαφηνίζει τὴν προτέραν διαίρεσιν. Καὶ πρῶτον μὲν
 f. 98 δείκνυσιν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ λόγος εἰσι διωρισμένα· | ποσότητες, καὶ ἡ
 16 ἀποδείξις ἐστὶ τοιαύτη. Ἐκείνη ἐστὶ διωρισμένη ποσότης, ἧς τὰ μόρια
 οὐ συνάπτονται πρὸς τινὰ κοινὸν ὄρον· ἀλλὰ τὰ μέρη τοῦ ἀριθμοῦ οὐ
 συνάπτονται πρὸς τινὰ κοινὸν ὄρον· ὁ ἀριθμὸς ἄρα διωρισμένη ποσότης
 ἐστὶ. Τίθησι τοίνυν τὴν ἐλάττω μόνην, εἶτα αὐτὴν ἀποδείκνυσιν ἐπὶ
 παραδείγματι τοῦ δέκα ἀριθμοῦ. Τὰ γὰρ μόρια αὐτοῦ, ψησί, καὶν τε τὰ
 20 πέντε καὶ πέντε εἴπησι, καὶν τε τὰ ἐπὶ καὶ τρία, πρὸς οὐδένα κοινὸν
 ὄρον συνάπτουσιν, ἀλλ' ἕκαστον μέρος ἐστὶ διωρισμένον καὶ κεχωρισμένον
 καθ' αὐτὸ τοῦ λοιποῦ. Ἀφ' ἑνὸς δὲ παραδείγματι τοῦ δέκα καὶ ἐπὶ
 παντὸς ἀριθμοῦ τοῦτο ἀποφαίνεται, τὸ μὴ ἔχειν δηλονότι ὄρον τῶν μορίων
 κοινόν, καὶ οὕτω συμπεραίνει, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν διωρισμένων ἐστίν. Ὅτι
 25 δὲ καὶ ὁ λόγος διωρισμένον ποσόν, δείκνυσι τῇ αὐτῇ ἀποδείξει ἧ καὶ τὸν
 ἀριθμὸν· οὐδὲ γὰρ τοῦ λόγου τὰ μέρη, τουτέστιν αἱ συλλαβαί, πρὸς τινὰ
 κοινὸν ὄρον συνάπτουσιν, ἀλλ' εἰσι πάντῃ διχηρημένα, ὡσπερ ἐν τῷ Πέτρος
 ὀνόματι τὸ Πέ τοῦ προς πάντῃ διώρισται.

Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ μὲν τὸν ἀριθμὸν εἶναι ποσόν οὐ δείκνυσι, διότι
 30 οὐδενὶ τοῦτο ἀγνοεῖται· τὸ δὲ τὸν λόγον εἶναι ποσόν δείκνυσι, διότι
 οὐχ οὕτως ἐστὶ φανερόν· καὶ δείκνυσιν οὕτως. Πᾶν τὸ μετρούμενον ποσόν
 ἐστίν· ἀλλ' ὁ λόγος μετρεῖται· καὶ γὰρ μετρεῖται μακρῶ καὶ βραχείᾳ
 συλλαβῇ, καὶ ὅλως μετρεῖται συλλαβῇ· ὁ λόγος ἄρα ποσόν ἐστίν. Ἐπεὶ
 δὲ ὁ λόγος ἐστὶ καὶν τῇ ψυχῇ, καὶν τῷ χάρτι, καὶ οὕτως οὐκ ἐστὶ ποσότης·
 35 ἐστὶ δὲ καὶν τῇ προφορᾷ, καὶ οὕτως ἐστὶ ποσότης, ἐξηγούμενος ἑαυτὸν
 εἶπε· „Λέγω δὲ τὸν μετὰ φωνῆς γινόμενον λόγον.“ Εἰδέναι δὲ
 δεῖ, ὡς οὐ λαμβάνεται ἐνταῦθα ὁ λόγος ὡς τρόπον ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας
 ἐλαμβάνετο, ὅστις συνέστηκεν ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος, ἀλλὰ λαμβάνεται
 ὁ λόγος κοινῶς, τουτέστιν ὡς ἅπασα προφορά, οἷον τὸ Πέτρος.

Ἡ δὲ γε γραμμή.

Ἐξηγείται νῦν τὸ δεύτερον μέρος τῆς διαιρέσεως, δηλονότι τίνα εἰσὶ τὰ συνεχῆ ποσά, καὶ ἔστιν εἷς λόγος κοινὸς περὶ πάντων τῶν πέντε τοιοῦτος. Ἐκείνη ἐστὶ συνεχῆς ποσότης, ἣς ἔστι λαβεῖν κοινὸν τινα ὄρον, f. 98^r πρὸς ὃν αὐτῆς τὰ μέρια συνάπτουσιν· ἀλλ' ἡ γραμμή, ἢ ἐπιφάνεια, τὸ σῶμα, ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος εἰσὶ τοιαῦτα· εἰσὶν ἄρα συνεχεῖς ποσότητες. Καὶ δείκνυσι τὴν ἐλάττωνα ἐφ' ἑκάστου τούτων. Τὰ γὰρ τῆς γραμμῆς, φησί, μέρια συνάπτουσι πρὸς τὴν στιγμὴν· τὰ δὲ τῆς ἐπιφανείας πρὸς τὴν γραμμὴν, καὶ τὰ τοῦ σώματος πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ πάλιν τὰ τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου συνάπτει. Τὸ μὲν γὰρ ἐνεστώως, μέρος ὃν τοῦ χρόνου, συνάπτει πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη, τὸ παρεληλυθὸς δηλονότι καὶ τὸ μέλλον. Τὰ δὲ μέρη τοῦ τόπου συνάπτουσι πρὸς τινα κοινὸν ὄρον, πρὸς ὃν καὶ τὰ τοῦ σώματος συνάπτουσι μέρια, καὶ τούτου αἰτία ἐστίν, ὅτι ὁ τόπος περιέχει ἐλάττωνα τὰ μέρη τοῦ σώματος. Ἰίνεται τοίνυν συμμετρησις ἐν τῷ περιεχομένῳ σώματι καὶ τῷ περιέχοντι τόπῳ, ὥστε ὅπου περαίνουσι τὰ μέρη τοῦ περιεχομένου σώματος, ἐκεῖ περαίνειν καὶ ὀρίζεσθαι καὶ τὰ μέρη τοῦ περιέχοντος τόπου. Ὁ τόπος ἄρα καὶ τὸ σῶμα πρὸς τὸν αὐτὸν κοινὸν ὄρον συνάπτουσιν.

Ζητήματα.

Ἐνταῦθα ζητεῖσθαι πολλὰ δύνανται, ἀλλ' ἡμεῖς ζητήσομεν ὅσα τῶν ἄλλων καὶ ἀναγκαιότερα καὶ προχειρότερα εἶναι δοκεῖ. Καὶ δὴ πρῶτον ζητεῖται εἰ ἡ ποσότης ἐστὶ γένος ἐν γενικώτατον, καὶ δοκεῖ μή, διότι οὐδὲν γένος κατηγορεῖται παρωνύμως κατὰ τῶν ἰδίων εἰδῶν· ἀλλ' ἡ ποσότης οὕτως ἐστίν. Ἡ μείζων λαμβάνεται ἐν πρώτῳ τῶν Τοπικῶν. Ἡ ἐλάττων φανερά· γραμμὴ γὰρ λέγεται ποσὴ, καὶ ἀριθμὸς ποσός. 25

Ἔτι, ἐν παντὶ γένει ἔστι δοῦναι ἐν ἐλάχιστον, ὅπερ ἐστὶ μέτρον τῶν ἄλλων πάντων τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει ὄντων, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Μετὰ τὰ φυσικὰ λέγεται. Ἀλλ' ἐν τῇ ποσότητι οὐκ ἔστιν ἐν ἐλάχιστον ἀλλὰ δύο, δηλονότι ἡ στιγμή καὶ ἡ μονάς. Ἄρα, καὶ τὰ λοιπά.

Ἀλλ' εἰς τοῦναντίον ἐστὶν ὁ Φιλόσοφος. 30

Πρὸς τὸ ζήτημα τοίνυν λέγω, ὅτι ἡ ποσότης ἐστὶ γένος· πᾶν γὰρ τὸ κατηγορούμενον κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἶδει ἐν τῷ τί ἐστὶ καθ' ἓνα λόγον, ἔτι τε κατιὸν εἰς τὰ ἑαυτοῦ εἶδη διὰ τῶν εἰδοποιῶν διαφορῶν καὶ λόγον ἄλλον ἔχον παρὰ τὸν λόγον τῶν οἰκείων διαφορῶν, γένος ἐστίν· ἡ δὲ ποσότης τοιαύτη ἐστὶ· κατηγορεῖται γὰρ ἐν τῷ τί f. 99 ἐστὶ κατὰ διαφερόντων τῷ εἶδει τῆς συνεχοῦς τε καὶ διωρισμένης ποσότητος, καὶ κατηγορεῖται κατ' αὐτῶν καθ' ἓνα λόγον, ὅς ἐστιν ὁ λόγος τοῦ

διαίρετοῦ ἢ ᾧ ἔστι τι διαίρετόν εἰς μέρη τοῦ αὐτοῦ λόγου, καὶ οὗτος ὁ λόγος ἐστὶν ἔξω τοῦ λόγου τῶν διαφορῶν τῶν διαίρουσῶν αὐτὴν τὴν ποσότητα, οἷον ἔξω τοῦ λόγου τοῦ συνεχοῦς καὶ διωρισμένου.

Δεύτερον, λέγω ὅτι ἔστι γένος γενικώτατον, διότι ἐκεῖνό ἐστι γένος γενικώτατον ὑπὲρ ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος, ὡς φησὶν ὁ Πορφύριος· τὴν δὲ ποσότητα οὐδὲν ἔστι γένος ἐπαναβεβηκός. Εἰ γὰρ ἦν τι γένος ἀνώτερον τῆς ποσότητος, τοῦτο ἦν ἂν τὸ ὄν, ἢ ἡ οὐσία, ἢ τὸ συμβεβηκός. Ἀλλὰ τὸ μὲν ὄν οὐδενὸς γένος ἐστὶ κατὰ τὸν Φιλόσοφον· ἢ δὲ οὐσία κατηγορεῖται τοῦ ποσοῦ οὐκ οὐσιωδῶς καὶ καθ' αὐτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τὸ τρίπηχόν ἐστιν ἄνθρωπος. Οὐδὲν δὲ οὕτω κατηγορούμενόν ἐστι γένος. Ἀλλὰ καὶ τὸ συμβεβηκός οὐκ ἔστι γένος πρὸς τὴν ποσότητα, διότι ὁ λόγος τοῦ γένους ἐστὶν ἔξω τοῦ λόγου τῶν διαίρουσῶν αὐτῶν διαφορῶν, ὡς προείρηται· ὁ δὲ λόγος τοῦ συμβεβηκότητος οὐκ ἔστιν ἔξω τοῦ λόγου τινὸς συμβεβηκότητος, ὥστε οὐδὲ ἔξω τοῦ λόγου τῆς ποσότητος.

Τρίτον, λέγω ὅτι ἔστιν ἓν γένος γενικώτατον, διότι ἔχει ἓνα λόγον νοήσεως κατὰ πάντα τὰ εἶδη αὐτῆς, λαμβανόμενον ἀφ' ἑνὸς τρόπου τῆς ὑπάρξεως ἐν πάσι τοῖς εἶδεσιν· εἴρηται γὰρ ὅτι τὸ λογικὸν γένος τοῦτο ἐστὶν. Ὅτι δὲ ἡ ποσότης οὕτως ἔχει, ὀλίγον· ὁ γὰρ ἴδιος τῆς ὑπάρξεως τῆς ποσότητος τρόπος, ἀφ' οὗ λαμβάνεται· ὁ τρόπος τῆς νοήσεως αὐτῆς, οὗτός ἐστιν, ὅτι οἰδῶσι τῷ ὑποκειμένῳ τὸ εἶναι διαίρετόν αὐτὸ εἰς μέρη τὸν αὐτὸν ἔχοντα λόγον. Ὅθεν ποσότης ἐστὶν ἐκεῖνο ᾧ τί ἐστὶ διαίρετόν εἰς μέρη τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ αὕτη ἢ ἰδιότης εὐρίσκεται ἐν πάσαις ταῖς ποσότησιν ὁμοίως ταῖς τε συνεχέσι καὶ ταῖς διωρισμέναις· πάσαι γὰρ δι-
25 δῶσαι τῷ ὑποκειμένῳ τὸ διαίρετόν εἶναι.

Πρὸς τὸν πρῶτον τοίνυν τῶν ἐκ τοῦ ἐναντίου λόγων ῥητέον, ὅτι ἡ ἐλάττων οὐκ ἔστιν ἀληθής, ὅτι ἡ ποσότης δηλονότι παρωνύμως κατηγορεῖται. Ἡ γὰρ γραμμὴ | καὶ τὰ ἄλλα εἶδη τῆς ποσότητος δύνανται θεωρεῖσθαι ἢ ἐξ ἀφαρέσεως, ἢ συγκεκριμένως. Εἰ μὲν οὖν θεωροῦμεν τὴν γραμμὴν ἐξ ἀφαρέσεως, καθὼ ἐστὶν ᾧ τί ἐστὶ διαίρετόν, λέγομεν ὅτι ἡ γραμμὴ ἐστὶ ποσότης καὶ οὐ ποσί. Εἰ δὲ λαμβάνομεν ταύτην τῷ λόγῳ τοῦ ὑποκειμένου ἐν ᾧ συγκρίνεται· ἢ ἐξ ἀφαρέσεως θεωρουμένη, ποσότης, οὕτω λέγομεν ὅτι ἡ γραμμὴ ἐστὶ ποσί.

Πρὸς τὸν δεύτερον λέγω, ὅτι ἐν τῇ ποσότητί ἐστὶν ἓν τι ἐλάχιστον, τουτέστιν ἡ μονάς· ἢ γὰρ στιγμή, πρὸς τὴν μονάδα ἀνάγεται, διότι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἰστέρων λέγεται· «Ἡ στιγμή ἐστὶ μονάς θέσιν ἔχουσα», τουτέστιν ἀδιαίρετόν τι ἔχον θέσιν. Ὅθεν ἡ στιγμή, προστίθῃσι τῇ μονάδι τὴν θέσιν ἐν τῷ συνεχεῖ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ μονάς ἐστὶ πρῶτον ἔσχατον.

Δεύτερον, ζητεῖται εἰ ἡ διαίρεσις τοῦ ποσοῦ ἀνάγεται ὑπό τινα τῶν

διωρισμένων διαιρέσεων. Καί φημι ἄνευ ἐπιχειρημάτων, ὅτι ναί· ἔστι γὰρ γένους εἰς εἶδη διαίρεσις· διὸ καὶ οὐ φησι· τῶν ποσῶν τὸ μὲν ἔστι συνεχές, τὸ δὲ διωρισμένον, ἀλλὰ τοῦ ποσοῦ.

Τρίτον, ζητεῖται εἰ αἱ διαιρέσεις αἱ δύο τοῦ ποσοῦ εἰσι παντάπασιν ἕτεραι. Καί φημι ἄνευ ἐπιχειρημάτων, ὅτι οὐχί, ἀλλ' εἰσι δύο διαφέ-
ρουσαι τῷ μᾶλλον καθόλου καὶ ἧττον καθόλου· ἢ γὰρ δευτέρα ὑπὸ τὴν
πρώτην ἐστίν.

Τέταρτον, ζητεῖται διατί οὐχ ὠρίσατο ἢ ὑπέγραψεν ὁ Φιλόσοφος τὴν ποσότητα. Καί φημι ἄνευ ἐπιχειρημάτων, ὅτι οὐ διὰ τοῦτο οὐχ ὑπέγραψε, διότι οὐχ ἔστι γένος γενικώτατον· δέδεικται γὰρ ὅτι ἔστιν· ἀλλὰ διότι
τὰ ποσὰ τὰ μὲν εἰσι καθ' αὐτά, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός. Πρὸ γοῦν τῆς διαιρέσεως καὶ διακρίσεως αὐτῶν, οὐχ οἶόν τε ἦν ὀρίσασθαι τὴν ποσότητα ἢ ὑπογράψαι· εἰ δὲ μή, ἔδοξεν ἂν τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ τὸ καθ' αὐτὸ ποσὸν καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός συμπεριλαμβάνειν. Μετὰ ταῦτα δὲ οὐχ ὑπογράφει, διότι ἀρκεῖται τῇ ἰδιότητι τοῦ ποσοῦ, ἧτις ἐστὶ τὸ κατ' αὐτὴν
ἴσον τι καὶ ἄνισον λέγεσθαι· ἀρκούντως γὰρ δυνάμεθα εἰδέναί· καὶ διακρίνειν τίνα ἂν εἴη ἐν τῷ τῆς ποσότητος γένει διὰ τῆς εἰρημένης ἰδιότητος. f. 100

Πέμπτον, ζητεῖται διατί προέθηκε τὸ συνεχές τοῦ διωρισμένου ἐν τῇ διαιρέσει, ἐν δὲ τῇ ἐπεξεργασίᾳ προέθηκε τὸ διωρισμένον. Καί δεῖ λέγειν ὅτι τὸ συνεχές πρότερον ἔστι τοῦ διωρισμένου, διότι τὸ συνεχές πρότε-
ρον ἔστι τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ γινομένου ἐκ τῆς διαιρέσεως τοῦ συνεχοῦς. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐ παντὸς ἀριθμοῦ ἔστι πρότερον· οὐ γὰρ πᾶς ἀριθμὸς ἐκ τῆς διαιρέσεως τοῦ συνεχοῦς γίνεται· διὰ τοῦτο οὐχ ἀπλῶς ἔστι πρότερον τὸ συνεχές τοῦ διωρισμένου. Ἄλλω δὲ τρόπῳ πρότερον ἔστι τὸ διωρισ-
μένον τοῦ συνεχοῦς ὡς μᾶλλον καθόλου· ὁ γὰρ ἀριθμὸς ἔστι μέτρον
πάντων, καὶ τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν συμβεβηκόντων, καὶ τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ἀσωμάτων, τὸ δὲ συνεχές συμβαίνει μόνον ταῖς σωματικαῖς οὐσίαις. Ὅσον γοῦν πρὸς ἑαυτά, οὐδέτερόν ἐστι τοῦ ἑτέρου πρότερον μᾶλλον, ἀλλ' ἑκάτερόν ἐστι πρότερον τοῦ λοιποῦ δι' ἄλληλιν καὶ ἄλληλιν αἰτίαν. Ὅσον δὲ πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ γένους ὑφ' ὃ διαιροῦνται,
εἰσὶν ἅμα· τὰ γὰρ εἶδη τοῦ αὐτοῦ γένους εἰσὶν ἴσα καὶ ἅμα. Ἴνα γοῦν τὴν ἑκατέρωθεν αὐτῶν ἰσότητα παραστήσῃ, προέταξεν ἀλλήλων ταῦτα ἐναλλάξ. Εἰ δὲ θάτερον τούτων κἂν τῇ διαιρέσει κἂν τῇ ἐπεξεργασίᾳ προέταξεν, ἔδοξεν ἂν ἐκεῖνο τοῦ λοιποῦ πρότερον εἶναι ἀπλῶς.

Ἑκτον, ζητεῖται περὶ τῆς αὐταρκειᾶς τῶν εἰδῶν τῆς ποσότητος. Καί
λέγω, ὅτι ποσότης ἐστὶν αὐτὴ ἢ διαιρετότης καὶ τὸ μέτρον, ὅπερ δεῖ εἶναι τῷ μετρητῷ ἴσον. Ἡ τοίνυν μέτρον ἐστὶ τῶν ἐνεργείᾳ πολλῶν καὶ διηρη-
μένων, ἢ τῶν δυνάμει. Εἰ μὲν οὖν τῷ πρώτῳ τρόπῳ, ἢ εἰσὶν οὕτω διηρη-
μένα καὶ πολλὰ ἐνεργείᾳ ὥστε καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ μέρη ἅμα εἶναι, ἢ οὕτως ὥστε μὴ εἶναι ἅμα ἀλλ' ἐν τῇ διαδοχῇ. Τῷ μὲν οὖν πρώτῳ τρόπῳ

ἔστιν ὁ ἀριθμὸς· τοῦ γὰρ ἀριθμοῦ τὰ μέρη ἅμα εἰσὶν· τῷ δὲ δευτέρῳ ὁ λόγος· ἐν γὰρ τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει καὶ οὐδὲν τῶν αὐτοῦ μορίων ὑπομένει, ἐπεὶ ὁ λόγος ἐστὶ τομὴ τις τοῦ ἀέρος γινομένη διὰ φωνῆς. Εἰ δὲ τῶν δυνάμει πολλῶν καὶ διχρημένων πραγμάτων μέτρον ἐστὶν ἡγούνη τῶν σωμάτων, τοῦτο πάλιν ἐστὶ διχῶς· ἢ γὰρ τοῦ σώματος ἐστὶ μέτρον καθὼς σῶμα, ἢ τοῦ σώματος καθὼς ἐστὶ κινητόν. Εἰ μὲν οὖν κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον, ἐπεὶ τὰ πολλὰ δυνάμει νοοῦνται ἐν τῷ σώματι· τριχῶς· ἢ κατὰ μήκος, ἢ κατὰ πλάτος, ἢ κατὰ βάθος· εἰ μὲν μετρεῖ τὸ μέτρον κατὰ τὸ μήκος, ἐστὶ ἡ γραμμὴ· εἰ δὲ κατὰ τὸ πλάτος, ἢ ἐπιφάνεια· εἰ δὲ κατὰ τὸ βάθος, τὸ σῶμα, καὶ νοοῦμεν σῶμα τὴν οὐσίαν, ἣτις μετρεῖται αὐταῖς ταῖς τρισὶ διαστάσεσιν. Εἰ δὲ μέτρον ἐστὶ τοῦ σώματος καθὼς κινητόν, τοῦτο πάλιν διχῶς· ἢ καθόσον κινεῖται, ἢ καθόσον ἡρεμεῖ· τῷ μὲν οὖν πρώτῳ τρόπῳ ἐστὶν ὁ χρόνος· ἐστὶ γὰρ μέτρον τῆς τοῦ κινουμένου κινήσεως· τῷ δὲ δευτέρῳ ἐστὶν ὁ τόπος, ὅς ἐστι μέτρον τοῦ κινητοῦ σώματος καθὼς ἡρεμεῖ ἐν τῷ τόπῳ.

Δόξειεν ὁ ἄνθρωπος μὴ εἶναι ἱκανὴ ἢ διαίρεσις, διότι ἡ μονὰς ἐστὶ ποσότης καὶ ἡ στιγμή, καὶ ὅμως οὐκ εἰσὶ συνεχῆ ἢ διωρισμένα. Ὅτι δὲ εἰσι ποσότητες, δηλόν ἐντεῦθεν· πρῶτον μὲν, ὅτι οὐκ ἂν ἐγίνοντο ἐξ αὐτῶν ποσότητες, εἰ μὴ ἦσαν ποσότητες καὶ αὐτά, ὡσπερ ἐκ μὴ οὐσιῶν ἀδύνατον γίνεσθαι οὐσίαν· δεύτερον δὲ, ὅτι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ πέρασ εἰσὶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει μετ' ἐκείνου οὗ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ πέρασ· ἀλλ' ἡ στιγμή ἐστὶν ἀρχὴ καὶ πέρασ τῆς γραμμῆς· ποσότης ἄρα ἐστὶν ἡ στιγμή, ὡσπερ καὶ ἡ γραμμὴ.

Πρὸς τὸ πρῶτον τοίνυν ῥητέον ὅτι, ὡσπερ ἐκ τοῦ μηδενὸς οὐ γίνεται οὐσία, οὕτως ἐκ τοῦ μηδενὸς οὐ γίνεται ποσότης· γίνεται μόντοι οὐσία ἐκ τινῶν, ἃ τρόπῳ τινὶ εἰσὶν οὐσία· ἀτελεῖς, διότι εἰσὶν ἀρχαὶ τῆς πρώτης καὶ τελείας οὐσίας· οὕτω καὶ ἐκ τῶν ποσοτήτων, αἵ οὐκ εἰσι ποσότητες τέλειαι, ἀλλὰ μόνον τρόπῳ τινὶ, γίνεται ποσότης.

Πρὸς τὸ δεύτερον ῥητέον, ὅτι ἐκεῖνό ἐστιν ἀληθὲς περὶ τῆς ποιητικῆς ἀρχῆς καὶ συνημμένης ἀλλ' οὐ πάσης ἀρχῆς· καὶ ἡ στιγμή οὐκ ἐστὶν ἀρχὴ ποιητικὴ τῆς γραμμῆς· οὐ γὰρ ποιεῖ τὴν γραμμὴν ἢ στιγμήν, οὐδὲ ἐκ στιγμῶν ἢ γραμμῆς γίνεται, ἀλλ' ἐστὶν ἐξωτερικὴ ἀρχὴ καὶ ἀρκτική· ἢ δὲ τοιαύτη ἀρχὴ οὐκ ἐστὶν αἰεὶ τοῦ αὐτοῦ γένους τῷ οὐ ἐστὶν ἀρχὴ, ὡσπερ ἡ ἀρχὴ τοῦ χρόνου οὐκ ἐστὶ χρόνος, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως καὶ ἐπ' ἄλλων ὁμοίως πολλῶν.

Ἐξ ὁμομον, ζητεῖται περὶ αὐτῶν τῶν εἰδῶν τῆς ποσότητος καθ' αὐτά, καὶ πρῶτον περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, εἰ ἐστὶ ποσότης, καὶ δοκεῖ μί, διότι ὁ ἀριθμὸς σύγκειται ἐκ μονάδων, αἵτινες οὐκ εἰσι ποσότητες· οὐ γὰρ δι-

αιρούνται· οὐδεμία δὲ ποσότης ἐστὶν ἧτις σύγκειται ἐκ μὴ ποσοτήτων, ὥσπερ ἐκ μὴ οὐσιῶν οὐ γίνεται οὐσία.

Ἄλλὰ τούναντίον ὁ Φιλόσοφος βούλεται, καὶ λόγῳ δὲ τοῦτο δείκνυται. Ὅτι διαιρετόν ἐστιν εἰς πλείω μέρη, ποσότης τοῦτο ἐστίν, ὡς ἐκ τοῦ λόγου φαίνεται· τῆς ποσότητος ἐν πέμπτῳ τῶν Μετὰ τὰ φυσικά· ὁ δὲ ἀριθμὸς ἐστὶ τοιοῦτος, ὡς τῇ ἐπαγωγῇ ὁρίλον· δυάς γάρ ἐστιν ὧ τι ἔχει δύο μέρη, καὶ τριάς, ὧ τρία, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· ὁ ἀριθμὸς ἄρα ἐστὶ ποσότης. Πρὸς δὲ τὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου λόγον φημί, ὅτι τὸ συγκείμενον ἐκ μὴ ποσῶν ἄπειρ οὐδενὶ τρόπῳ εἰσι ποσὰ οὔτε δυνάμει, οὔτε ἐνεργείᾳ, οὔτε καθ' αὐτά, οὔτε κατὰ ἀναγωγὴν, τοῦτο οὐκ ἐστὶ ποσότης. Ἄλλ' ὁ ἀριθμὸς σύγκειται ἐκ τινῶν ἄπειρ, εἰ καὶ μὴ εἰσι ποσὰ εἰδικῶς, εἰσι μέντοι γε ποσὰ δυνάμει· καὶ κατὰ ἀναγωγὴν, ἐφόσον ἐν τῇ δυνάμει τῶν μονάδων κείτται τὸ τὸν ἀριθμὸν ἐκ τῆς αὐτῶν ἀθροίσεως τίκτεσθαι.

Δεύτερον, ζητεῖται εἰ ὁ ἀριθμὸς ἐστὶν ἐν τῷ ἔξω τῆς ψυχῆς πράγματι, ἢ ἐν τῇ ψυχῇ μόνον ὡς ἐν ὑποκειμένῳ. Καὶ φημί ἄνευ ἐπιχειρημάτων, ὅτι ἐστὶν ἐν τῷ πράγματι, διότι οὐδὲν αἰσθητὸν καθ' αὐτό ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ. Ὁ δὲ ἀριθμὸς ἐστὶν αἰσθητὸν καθ' αὐτό· ὁ γὰρ Φιλόσοφος ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς ἀπαριθμούμενος τὰ κοινὰ αἰσθητά, φησὶν ὅτι ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὰ λοιπὰ εἰσιν αἰσθητά κοινά· τὰ δὲ κοινὰ αἰσθητά εἰσιν αἰσθητά καθ' αὐτά, ὡς ἐκεῖ φησὶν ὁ Φιλόσοφος.

Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἐστὶ τριχῶς· ὁ ἀριθμητὸς καὶ ὁ ἀριθμῶν καὶ ὧ ἀριθμοῦμεν. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος οὐκ ἐστὶ ποσότης, ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ γένει δύναται εἶναι ὡς πρᾶγμα ἀριθμούμενον· ὁ δὲ δεύτερός ἐστὶν ἢ ψυχῇ ἢ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ψυχῆς, καὶ οὐκ ἐστὶ ποσότης ἀλλ' οὐσία· ὁ δὲ τρίτος | πάλιν διχῶς λαμβάνεσθαι δύναται· ἢ ὡς ὁ ἀριθμητικὸς λόγος ὁ ἐν τῇ ψυχῇ, ἢ ὡς διάθεσις τις ἐν τῷ πράγματι ἀνταποκρινομένη τῷ λόγῳ τῷ ἐν τῇ ψυχῇ διὰ τὸ πάντα λόγον ἐν τῇ ψυχῇ ἀνίσχειν ἀπό τινος ἐν τῷ πράγματι ὑπάρχοντος, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐν τῇ ψυχῇ ἀριθμητικὸν λόγον δεῖ ἔχειν διάθεσιν τινα ἐν τῷ πράγματι ἀνταποκρινομένην αὐτῷ. Οὕτω τοίνυν ὁ ἀριθμὸς ὧ ἀριθμοῦμεν κατὰ μὲν τὸ πρῶτον σημαίνόμενόν ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ οὐδέ ἐστὶ τότε ποσότης, ἀλλὰ μᾶλλον ποιότης· ἐστὶ γὰρ ἕξις τις ἐνυπάρχουσα τῇ ψυχῇ· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον σημαίνόμενόν ἐστὶν ἐν τῷ ἔξω τῆς ψυχῆς πράγματι.

Δεύτερον, ζητεῖται περὶ τοῦ λόγου εἰ ἐστὶ ποσότης. Καὶ δόξειεν ἂν εὐθὺς μὴ εἶναι, διότι ὁ λόγος κινεῖ τὴν ἀκοήν, καὶ πᾶν τοιοῦτον παθητικὴ ἐστὶ ποιότης, ἢ ἐστὶ τρίτον ποιότητος εἶδος, ὡς προΐων φησὶν ὁ Φιλόσοφος. Ἔστιν ἄρα ὁ λόγος ποιότης. Ἄλλ' ὅπερ ἐστὶν ἐν τῷ γένει τῆς ποιότητος, οὐκ ἐστὶ ποσότης.

Ἔτι, οὐδὲ διωρισμένη ποσότης δύναται εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον συνεχῆς· μετρεῖται γὰρ μακρᾶ καὶ βραχεῖα συλλαβῇ, ὡς ἐν τῷ γράμματι φησὶν ὁ

Φιλόσοφος. Τὸ δὲ μακρὸν καὶ βραχὺ ἰδιότητές εἰσι τῆς συνεχοῦς ποσότητος, οὐ τῆς διωρισμένης.

Ἄλλ' εἰς τοῦναντίον ἀρκεῖ ὁ Φιλόσοφος.

Πρὸς τὸ ζήτημα δεῖ λέγειν, ὅτι ἢ φωνή ἢ ὁ λόγος, καθό ἐστιν ἐν τῇ προφορᾷ, διχῶς δύναται θεωρεῖσθαι· ἢ ὡς αὐτὴ ἢ φωνή ἢ προφερομένη, ἢ ὡς τὸ πλῆθος τῶν μερῶν τῆς φωνῆς τῶν προφερομένων τῶν διωρισμένων καὶ διαδεχομένων ἀλληλα. Τῷ μὲν οὖν πρώτῳ ἁπόπῳ ἐστὶν ἐν τῷ τρίτῳ εἶδει τῆς ποιότητος, ὡς ἐλέγετο ἐν τῷ πρώτῳ ἐπιχειρήματι· τῷ δὲ δευτέρῳ τῷ τρίτῳ ἐστὶν ἐν τῷ γένει τῆς ποσότητος καὶ ἐν τῷ διωρισμένῳ, ἧγουν ἐστὶ διωρισμένη ποσότης· ὃ γὰρ ἐστὶ τι διαιρετὸν εἰς μέρη τοῦ αὐτοῦ λόγου μὴ συνάπτοντα πρὸς τινα κοινὸν ὄρον ἐστὶ ποσότης διωρισμένη· οὕτω δὲ ἔχει ὁ λόγος κατὰ τὸ δεύτερον σημαίνοντα λαμβανόμενος· διαδεχομένων δὲ ἀλληλα μερῶν εἶπον πρὸς διασταλτὴν τοῦ ἀριθμοῦ, οὕτινος ποσοῦ ὄντος διωρισμένου, ὁμοίως τὰ μέρη μένουσι.

f. 102 Πρὸς τὸν πρῶτον τοίνυν λόγον φημί, ὅτι ὁ λόγος καθ' ἓνα λόγον ἐστὶν ἐν τῷ γένει τῆς ποιότητος, κατ' ἄλλον δὲ λόγον ἐστὶ ποσότης, καὶ τοῦτο οὐδὲν κωλύει· τὸ γὰρ αὐτὸ κατὰ διάφορον λόγον ὑπὸ διαφόρους κατηγορίας ἀνάγεσθαι δύναται.

Πρὸς τὸν δεύτερον λόγον δεῖ λέγειν, ὅτι τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ καθ' αὐτὰ ἐστὶν ἰδιότης τῆς συνεχοῦς ποσότητος ἧγουν τοῦ χρόνου· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ δύνανται εἶναι καὶ τῆς διωρισμένης· ὁ γὰρ λόγος λέγεται μακρὸς ἢ βραχύς, ὁμοίως καὶ τὰ μέρη τοῦ λόγου ἧγουν αἱ συλλαβαί, κατὰ συμβεβηκὸς τῷ λόγῳ τοῦ χρόνου τῆς προφορᾶς· βραχεῖα γὰρ συλλαβὴ λέγεται· ἢ ἓνα χρόνον ἔχουσα προφορᾶς, μακρὰ δὲ ἢ δύο.

26 Τρίτον, ζητεῖται περὶ τοῦ χρόνου εἰ ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό. Καὶ δοκεῖ μὴ· πρῶτον μὲν ἀξιῶματι τοῦ Φιλοσόφου ἐν τῶν Μετὰ τὰ φυσικὰ λέγοντος, ὅτι ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος εἰσι ποσότητες κατὰ συμβεβηκὸς· δεύτερον δέ, καὶ λόγῳ· τὸ γὰρ καθ' αὐτό μὴ διαιρετὸν οὐκ ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό· ὁ δὲ χρόνος οὐκ ἐστὶ καθ' αὐτό διαιρετὸς ἀλλὰ κατ' ἄλλο· φησὶ γὰρ εἶναι αὐτὸν διαιρετὸν κατὰ τὴν κίνησιν ὁ Φιλόσοφος ἐν τοῖς Φυσικοῖς.

Ἄλλ' εἰς τοῦναντίον ἐστὶν ὁ Φιλόσοφος συναριθμῶν τὸν χρόνον τοῖς εἶδεσι τῆς ποσότητος.

Δεῖ τοίνυν εἰδέναι πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα δύο τινά· ὅτι ὁ χρόνος ἐστὶ ποσότης, καὶ ὅτι οὐκ ἐστὶ ποσότης πρῶτως. Καὶ τὸ πρῶτον δείκνυται οὕτως. Ἐκεῖνό ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό ὃ τί ἐστὶ διαιρετὸν εἰς μέρη τοῦ αὐτοῦ λόγου, ὡς εἴρηται· ὁ δὲ χρόνος ἐστὶ τοιοῦτος· ἐστὶν ἄρα ποσότης καθ' αὐτό.

Ἔτι, ὃ ἀρμόττει ἢ ἰδιότης τῆς ποσότητος καθ' αὐτό, τοῦτό ἐστι ποσότης καθ' αὐτό· ἀρμόττει δὲ τῷ χρόνῳ τὸ κατ' αὐτὸν ἴσον τι καὶ ἄνισον λέγεσθαι· χρόνος γάρ τις ἴσος καὶ ἄνισος ἐτέρῳ λέγεται χρόνῳ.

Ἔτι, τὸ μέτρον εἶναι· ἐστὶ γὰρ ὁ χρόνος καθ' αὐτὸν μέτρον κινήσεως· ταῦτα δὲ ἀμφοτέρω ἴδια εἰσὶ τῆς ποσότητος, εἰ καὶ διαφόρως· τὸ μὲν γὰρ κατ' αὐτὴν λέγεσθαι τὸ ἴσον καὶ ἄνισον ἐστὶν οὐσιώδης ἰδιότης τῆς ποσότητος· τὸ δὲ μέτρον εἶναι αὐτὴν ἀπλῶς ἐστὶν ἴδιον, ὡς τοῦ ἀνθρώπου τὸ γελαστικόν.

Τὸ δὲ δεύτερον, δηλονότι ὅτι οὐκ ἐστὶ ποσότης πρώτως, δείκνυται οὕτως. Καθὼς ἐστὶ τι διααιρετόν, οὕτως ἐστὶ καὶ ποσότης· ἀλλ' ὁ χρόνος οὐκ ἐστὶ διααιρετόν πρώτως, ἀλλὰ διὰ τὴν κίνησιν, καὶ ἡ κίνησις αὐτῆς διὰ τὸ μέγεθος ἐφ' οὗ ἡ κίνησις γίνεται· ὁ χρόνος ἄρα οὐκ ἐστὶ ποσότης πρώτως, εἰ καὶ ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό, ὡς περ αὕτη ἡ πρότασις· ὁ Σωκράτης ἐστὶ ζῷον, ἐστὶν ἀληθὴς καθ' αὐτὴν, οὐ μέντοι γέ ἐστὶν ἀληθὴς πρώτως, ἀλλὰ μᾶλλον ἐστὶν ἀληθὴς πρώτως ἢ λέγουσα· ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῷον. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ μέγεθος ἐστὶ πρότερον ποσότης ἢ ὁ χρόνος, εἰ καὶ ὁ χρόνος ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό.

Τότε ἀποκρίνομαι πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα· πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι ὁ Φιλόσοφος λέγει τὸν χρόνον εἶναι κατὰ συμβεβηκὸς ποσότητα διὰ τοῦτο μόνον, διότι ὁ χρόνος οὐκ ἐστὶ πρώτως ποσότης, κατὰ συμβεβηκὸς λέγων τὸ οὐ πρώτως, ἐπεὶ καὶ τῷ καθ' αὐτό πολλάκις ἀντὶ τοῦ πρώτως χρῆται.

Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, ὅτι ὁ χρόνος εἰδικῶς ἐστὶν καθ' αὐτὸν διααιρετός, ἢ τοῦθ' ὃ τί ἐστὶ διααιρετόν, ποιητικῶς μέντοι γὰρ τῷ χρόνῳ ἢ διααιρετότης ἀπὸ τῆς κινήσεως ἔρχεται.

Τέταρτον, τὸ αὐτὸ ζητεῖται καὶ περὶ τοῦ τόπου. Καὶ φημί πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα ἄνευ ἐπιχειρημάτων, ὅτι διάφοροι περὶ τοῦτο γεγονάσι δόξαι· ἢ δὲ μάλιστα κοινὴ, ἐστὶν, ὅτι ὁ τόπος ἔχει ἐν ἑαυτῷ δύο τινά, θάτερον ὑλικόν, τὸ δὲ ἕτερον εἰδικόν. Τὸ μὲν οὖν ὑλικόν ἐστὶν ἢ ἐπιφάνεια τοῦ περιέχοντος σώματος· τὸ δὲ εἰδικόν ἐστὶν ἢ συντηρητικὴ τοῦ ἐν αὐτῷ ὄντος δύναμις. Ὅσον γοῦν πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ ὑλικόν ὁ τόπος ἐστὶ ποσότης, καὶ οὐ διαφέρει κατὰ τὸ εἶδος τῆς ἐπιφανείας· ἀλλ' ὅσον πρὸς τὸ εἰδικόν οὐκ ἐστὶ ποσότης ἀλλὰ μᾶλλον ποιότης τις διὰ τὸ τὴν φυσικὴν δύναμιν ὑπὸ τὸ δεύτερον εἶδος ἀνάγεσθαι τῆς ποιότητος. Ἀλλ' αὕτη ἡ δόξα ἐλέγχεται, διότι τὸ συμβεβηκὸς εἶδος τι ἐστὶν ἀπλοῦν κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπαρξιν, καὶ οὐδὲν συμβεβηκὸς ἐστὶ σύνθετον ἐξ ὕλης καὶ εἶδους, εἰ καὶ ἐκ ποσοτικῶν μερῶν δύναται σύνθετον εἶναι. Εἰ τοίνυν οὐδὲν συμβεβηκὸς οὕτως ἔχει, οὐδὲ ὁ τόπος συμβεβηκὸς ὢν, οὐκ ἄρα τὰ δύο ἐκεῖνα εἰσὶν οὐσιώδη τοῦ τόπου, ὡς ἐλέγετο, ἀλλὰ μόνον τὸ ἕτερον ἐκείνων, ὅπερ ἐστὶν ἢ ἐπιφάνεια τοῦ περιέχοντος σώματος. Διὰ τοῦτο ἄλλοι πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα ἄλλως λέγουσι· προὑποτιθέασι· γὰρ τὸ τί ἐστὶν ὁ τόπος, ὅτι